

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ ΤΩΝ ΑΔΑΝΩΝ

ΜΙΑ ΗΡΩΪΣ ΕΛΛΗΝΙΣ

ΤΙΟΙΑ σπλάγχνα ανθρώπινα δὲν ἐδόνησε ἡ ἀνατριχιαστικὴ, ἡ ἀσυλλήπτου φρικαλεότητος τραγωδία, ἡ διαδραματισθεῖσα εἰς τὰ Ἄδανα τῆς Κιλικίας τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1909; Ἡ ἱστορία θὰ τὴν ἀναγράφῃ κατάπληκτος μὲ τὰ πλέον μαύρα καὶ ἀπαίσια χρώματα καὶ θὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τὸ ἀνάθεμα τῶν μεταγενεστέρων ὡς τὸ εἰδεχθέστερον στίγμα τοῦ αἰῶνος.

Εἰκοσακισχίλιοι Ἀρμένιοι — ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες, νέοι, παιδιά, βρέφη — ἐσφάγησαν κατὰ τὸν θηριωδέστερον τρόπον ὑπὸ ἀγρίου μαινομένου τουρκικοῦ ὄχλου, ὅστις, ἀφοῦ περιήλειψε διὰ πετρελαίων τὴν ἀρμενικὴν συνοικίαν καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὰς φλόγας καὶ διεπέρασεν ἐν στόματι μαχαίρας ὅσα θύματα διέφευγον τὴν μανίαν τοῦ πυρός, ἐπεδόθη εἰς ὄργια ἄρπαγῆς καὶ λεηλασίας,

διασπείρων γύρω τὸν θάνατον καὶ τὴν φρίκην. Ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας ὀλοκλήρους ἀντήχουν οἱ γόοι καὶ οἱ σπαραγμοὶ τῶν θυμάτων, καὶ ὁ ποταμὸς Σάρος, ἐρυθρὸς ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων, ἐξέβραζε μακρὰν πρὸς τὴν θάλασσαν πτώματα οἰκτρὰ καὶ ἄμορφα.

Ἐν μέσῳ τῶν φρικιαστικῶν σκηνῶν τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου, ἰδοῦ μία γυναικεὶα μορφή ἀναφαινομένη ὡς ἄγγελος παρήγορος, προστάτης καὶ σωτήρ.

Εἶπε ἡ τετιμημένη γηραιὰ δέσποινα Πιπίνα Κ. Ἄρτέμη*.

Ὁ ἀρχοντικός της οἶκος κεῖται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρμενικῆς συνοικίας, τῆς ὁποίας δεσπόζει διὰ τοῦ ἐπιβλητικοῦ ὄγκου της. Χρησιμεύει καὶ ὡς βωσσικὸν προξενεῖον, τὸ ὁποῖον διευθύνει ὁ υἱὸς της Ἰωάννης.

Ὁ δαίμων γύρω τῆς καταστροφῆς διασπείρει τὸν τρόμον καὶ τὸν ἱλιγγον. Ὁ πανικός φυγαδεύει τοὺς πάντας. Ὅλοι φεύγουν ἑξαλλοί, ζητοῦντες ἄσυλον σωτηρίας, ἀπὸ τὴν φρενητιῶσαν μανίαν τῶν αἰμοδιψῶν ἀνθρωπίνων θηρίων, τὰ ὅποια ἀλαλάζουν κάτω εἰς τὸν δρόμον. Ὁ κίνδυνος φαύει καὶ αὐτῆς τὴν ζωὴν. Εἶπε μόνη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης σφαγῆς. Μόνη, μὲ δύο ὑπηρέτας καὶ δύο ὑπηρέτριαι. Ὁ υἱὸς της ἔτυχε ἀπουσιάζων εἰς Μερσίαν. Ἀλλὰ δὲν φεύγει ἡ ἥρωϊκὴ γραῖα. Δὲν σκέπτεται περὶ τῆς ἰδικῆς της σωτηρίας. Οἱ θρῆνοι καὶ οἱ ὀλοφυρμοὶ τῶν σφαζομένων ἀρμενίων, τῶν ὁποίων ἡ συνοικία συνέχεται μὲ τὸν ὄπισθεν μεγάλον αὐλόγυρον τοῦ οἴκου της, αἰματώνουν καὶ ξεσχιζοῦν τὴν καρδίαν της. ὦ! νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σώσῃ τὰ δυστυχισμένα πλάσματα, νὰ προτάξῃ ὑπὲρ αὐτῶν, θώρακα ἀδιαπέραστον, τὰ ἀσθενικά της στήθη, τὰ δονούμενα κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμὴν ἀπὸ ἀγίου παλμοῦς ἀλτροῦσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας.

* * *

Αἴφνης μία φωτεινὴ ἰδέα φωτίζει τὴν ἀγωνιῶσαν ψυχὴν της. Καὶ διατάσσει τοὺς ὑπηρέτας νὰ σπεύσουν καὶ ἀνοίξουν κρυφίως μίαν μικρὰν ἀόρατον ὀπὴν εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ὀπισθίου περιβόλου. Καὶ μετ' ὀλίγον τετρακισχίλια γυναικόπαιδα, τὰ ὅποια ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν διεφιλονείκει τὸ πῦρ καὶ ἡ μάχαιρα, εὗρισκουν ἄσυλον ὑπὸ τὴν στέγην τῆς μεγάλης φιλανθρώπου.

Ἄλλ' ἐξῶθεν τὸ ἄγριον στίφος ἀντιλαμβάνεται τὸ συμβάν. Ἀτίθασσον ὀσφραίνεται τὴν διαφυγοῦσαν λείαν, καὶ ἡ δίψα τοῦ αἵματος

* ΣΗΜ. — Ἡ Πιπίνα Κ. Ἄρτέμη, ἀνήκουσα εἰς τὴν μεγάλην Χιακὴν οἰκογένειαν Βεζέρη, τὴν ἄμα τῆ καταστροφῆς τῆς Χίου καταφυγοῦσαν ἐκεῖθεν εἰς Σύρον, ἐγεννήθη αὐτόθι τῷ 1838. Νυμφευθεῖσα τὸν αἰμνηστον Κωνσταντῖνον Ἄρτέμην, ἀνώτερον ὑπάλληλον τοῦ περιωνύμου τότε ἐν Κων/λει τραπεζιτικοῦ οἴκου Βλαστοῦ, ἀπέκτησε δύο θυγατέρας — τὴν μὲν σύζυγον τοῦ ἐν Χίῳ διαπεροῦς ἱατροῦ καὶ Γεν. Προξένου τῆς Ρωσσίας κ. Ὄθωνος Ὁρυσταῖν, τὴν δὲ ἄλλην, σύζυγον τοῦ ἱατροῦ κ. Χιοτῖνη — καὶ τέσσαρας καλῶς ἀποκατεστημένους υἱούς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐν Λευκωσίᾳ τῆς Κύπρου διαπρεπῆ δικηγόρον κ. Ἀγησίλαον Ἄρτέμην.

τοὺς ἀποθηριώνει. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ παραδιάσουν τὴν εἴσοδον. Ὁ ὄλεθρος θὰ εἰσβάλῃ ἀκράτητος. Ἄλλ' ἢ καρτερόψυχος δέσποινα ἀνθίσταται ἀπτόητος. Ἀψηφεῖ τὰ πάντα. Ἐξέρχεται μόνη ἐπὶ τοῦ ἐξώστου κρατοῦσα τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ τὴν ῥωσσικὴν εἰς τὴν ἄλλην. Ἀντικρύζει μὲ σθένος τὸν δαιμονιώδη ὄχλον. Διαμαρτύρεται, ἐπικαλεῖται, ἱκετεύει.

Οἱ Τοῦρκοι τὴν ἀναγνωρίζουν. Εἶνε δι' αὐτοὺς πάντοτε ἡ σεβαστὴ **Προξένησσα**. Τὸ ὄνομά της ἐνέπνεε ἕως χθὲς σεβασμόν. Ὅλοι παρεμέριζαν εἰς τὴν διάδασίν της. Ἄλλὰ τώρα; Ἡ φωνὴ της πνίγεται ἐν μέσῳ τοῦ ἀπεριγράπτου ἀλαλαγμοῦ. Εἰς τὴν θέαν της ἡ ὁρμὴ τῶν καννιβάλλων ἀνακόπτεται πρὸς στιγμὴν. Ἄλλ' ἢ πολιορκία τοῦ ἀσύλου της πυκνοῦται ὄλονέν στενοτέρα.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βαλῆς Ἀδάων, οἰκογενειακὸς φίλος τῆς οἰκογενείας Ἀρτέμη, πληροφορεῖται τὴν τρομερὰν σκηνὴν καὶ ἀποστέλλει ἐσπευσμένως ἐμπίστους τοῦ διαμηνύων εἰς τὴν κινδυνεύουσαν δέσποιναν νὰ καταφύγῃ καὶ σωθῇ εἰς τὸ **χαρμελίκι τοῦ κονακιοῦ**. Ἄλλ' ἐκεῖνη ἀρνεῖται ὑπερφηάνως. Καὶ τοῦ ἀπαντᾶ ἐγγράφως ὅτι « ποτέ, ὄχι! ποτέ! δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς δυστυχεῖς ξένους της ἔπι προτιμᾶ νὰ συναποθάνῃ μαζί των· οἱ βάρβαροι θὰ πατήσουν πρῶτα ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ της πτώματος διὰ νὰ διέλθουν καὶ εἰσβάλουν ». Τὸν ἐξορκίζει δὲ ἐν ὀνόματι τῆς φιλάνθρωπίας καὶ τῆς οἰκογενειακῆς τῶν φιλίας, νὰ σπεύσῃ καὶ διασώσῃ τὰ ἄθῳα πλάσματα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν προστασίαν της.

Ὁ Βαλῆς συγκινεῖται. Καὶ μετ' ὀλίγον 40 ἑφιπποὶ χωροφύλακες ἀποστέλλονται ὁρμαῖοι, διὰ νὰ φρουρήσουν τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ οἴκου της.

Καὶ ἡ φιλόξενος οἰκία ἐπὶ εἴκοσιν ὄλας ἡμέρας περιφρουρεῖται καὶ προστατεύεται. Τὰ γυναικόπαιδα ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν φονικὴν μάχαιραν, ἣτις εἶχεν ἐγγίσει τὰς ἀπεγνωσμένας κεφαλὰς των. Ἄλλὰ πῶς θὰ διαφύγουν τὸν ἐκ τῆς πείνης θάνατον;

Καὶ ὁμως ἡ μεγαλόκαρδος ἀλτροῦστρια ἐφρόντισεν ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς. Τηλεγραφεῖ εἰς τὸν ἐν Μερσίνα ῥώσσον πρόξενον, τὸν ἐπίσης γνωστὸν καὶ δημοφιλεῖ φιλάνθρωπον κ. Ἀντώνιον Μαυρομμάτην, νὰ πεμφθῶσι τροφαὶ ὡς τάχιστα. Εἰς Μερσίναν εὐρίσκειται κατὰ τύχην καὶ ὁ υἱὸς της, ὅστις βοηθεῖ τὴν ἀποστολήν. Καὶ φορτία ἐλόκληρα ἐξακολουθοῦν νὰ ἀποστέλλωνται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου.

Καὶ τὸ ἔργον της τὸ ἅγιον, τὸ ὁποῖον εὐλογεῖ ἄνωθεν ὁ Μέγας Θεὸς τῆς Εὐσπλαγχνίας καὶ τοῦ Ἑλέους, τελειοῦται.

Τετρακισχίλια γυναικόπαιδα σώζονται ἀπὸ βέβαιον ὄλεθρον, χάρις εἰς τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν τῆς Ἑλληνίδος φιλάνθρωπου.

Ἄς εἶνε εὐλογημένον τὸ ὄνομά της. Ἄς χαραχθῇ, μὲ φωτεινὰ γράμματα, εἰς μίαν λευκὴν σελίδα, μέσα εἰς τὴν μαύρην καὶ φρι-

κιαστικήν τραγωδίαν. Ἡ Ἑλληνίς θέσποινα ἀντεπροσώπευσε καὶ ἐνεσάρκωσε τὴν Θεϊάν Πρόνοιαν. Ἀνύψωσε τὴν ἑλληνικήν φιλανθρωπίαν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ ἐτίμησε περιφανῶς τὸ ἐθνικὸν ὄνομα.

Ἄς εἶνε τρισευλογημένον καὶ ἀθάνατον τὸ ἰδικόν της!

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ἐκ τῶν «Κινηματογράφον» τοῦ 1909]

Στῆς ἀκακίης

ΠΡΟΣ χάριν τῆς κυκλοφορίας
τῶν εὐγενῶν μας τῶν ποδῶν
ἐκόψαμεν τὰς ἀκακίας
εἰς τοῦ Σταδίου τὴν ὁδόν.

Ἦσαν ἢ δόλιες ἀκακίης
κι' ἐθεωροῦντο περιτταί·
ἂν ἦτανε κι' αὐτὲς κακίης,
δὲν θὰ τὰς κόβαμε ποτέ.

Εἰς τοὺς «ἀνωφελεῖς»

Τὸ χρῆμα, ποῦσῶζε τὸν τόπον
ἀπ' τὸ κακὸ τῶν ἐλωδῶν
καὶ τῶν «ἀνωφελῶν» κωνόπων,
ἔλαβεν ἄλλην τὴν ὁδόν.

Ποῦ βλέπετε τὸ σφάλμα νᾶνε,
καὶ λόγος γίνεται πολὺς;
Μήπως κι' αὐτοὶ ποῦ θὰ τὸ φᾶνε
δὲν εἶνε τάχα ἀνωφελεῖς;

Ἡ μαργαρίνη

Κατηγοροῦν τὴν μαργαρίνη
καὶ λέν πολλὰ ποῦ ν' ἀπορῆς,
πῶς ὅποιος τὴ γενθῆ θὰ γίνῃ
χονδροὺς σὰν κῆτος καὶ βαρὺς.

Γιατί παραπονεῖσθε; μήπως
ὅταν θελήσῃς δὲν ἔμπορεῖς
νᾶσαι βαρὺς, νᾶχῃς καὶ λίπος,
καὶ νᾶσαι καὶ... λιποβαρής;

ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ